

El primers romàntics

ENRIC VILA

ASSAIG

Romàntics anglesos. Poesia, veritat i vida. Pròleg i traducció Joan Solé. Columna. Barcelona, 2001.

Proronicava Ernst Jünger en l'última entrevista que va concedir abans de morir, i de la qual va sortir el magnífic llibre *Los titanes venideros* (Península), que en el segle XXI la tècnica condemnaria el poeta a hibernar. Davant la despesa d'energia i la capacitat de treball que exigeixen les societats modernes, l'escriptor alemany es preguntava qui tindria esma d'aturar-se a mirar d'emparaular-nos amb justesa o d'escoltar algú altre fent-ho per nosaltres. Fins ahir creïem que, si més no, l'òlimp tecnològic ens oferiria, a través de la còpia o el reciclatge, un succedani segur als resultats obtinguts per l'antic art de la contemplació. Però ni això. El volum que ens ocupa demostra que ni els primers romàntics anglesos s'escapen avui de les frenètiques dinàmiques de producció.

El segon llibre de la col·lecció *Clàssics i Moderns*, de Columna, que aplega una selecció de textos prosístics de William

Blake, William Wordsworth, Samuel Taylor Coleridge, Percy Bysshe Shelley i John Keats, ens deixa el gust amarg de la precarietat i de la pressa; d'aquesta pressa tan comuna en el món editorial que fa que Wordsworth pugui viatjar a Malta el 1804 i tornar a Anglaterra el 1906 (pàg. 40), i que el *Bou Boig* de Coleridge perdi una coma imprescindible en la traducció (pàg. 130). Les mateixes notes biogràfiques confeigides per Joan Solé podrien ser molt més captivadores: recordem que els seus protagonistes són autèntics *coleccionistes d'experiències*, homes de frontera que s'allunyen tant com poden del centre de la societat, gris i mediocre, i que mesuren l'autenticitat de la seva vida per l'originalitat de les seves vivències.

AIRE PAMFLETAIRE

Fins i tot el pròleg, que té la virtut de definir el romanticisme amb claredat però sense caure en el tòpic (boníssima, la taula de conceptes), acaba prenent, tan bon punt es refereix a l'actualitat, l'aire pamfletaire que ja desafinava en l'estudi preliminar del primer volum de la col·lecció, dedicat a Wilde, que tant ens va engrescar (*L'ànima de l'home*). Deixant de banda si "el famós Estat de benestar ens ha fet a tots co-

wards", o no, sembla una redundància insistir a justificar la vigència d'uns textos inclosos en una col·lecció titulada *Clàssics i Moderns*. A part, més que buscar paral·lelismes entre l'actualitat i el romanticisme històric, Solé potser hauria hagut d'assenyalar que el vitalisme insurgent que l'inspira neix amb l'antropocentrisme i travessa de cap a cap la modernitat amb puntes com l'època d'entreguerres o el període barroc. De fet, cíclicament, l'home ha vist la cultura com una carcassa profilàctica que l'aïllava de la natura, i se n'ha volgut alliberar.

Com sigui, els cinc autors recollits per Solé participen de la mateixa sensació d'estafa deixada pel projecte il·lustrat que, més tard i més serenament, va inspirar a Freud *El malestar en la cultura*. El cor, diuen, ha de modelar la raó; la tècnica converteix l'home en una mena de déu amb pròtesi. Però ja ho diu el pare de la psicoanàlisi: una de freda i una de calenta, aquesta és la relació que l'home està condemnat a mantenir amb el seu escafandre de supervivència, la cultura (el regulador de la raó). Keats, Shelley i companyia problematitzen aquesta relació en nom d'una autenticitat que els porta a provar de connectar directament

William Blake és un dels autors anglesos d'aquest volum

amb la naturalesa, a creure que podran assistir al seu espectacle amb la mirada neta, sense passar per la taquilla de les convencions socials i els prejudicis. Però la seva idea de veritat, entesa com una adhesió purament individual, i de la vida, concebuda com una experiència interior, sona avui tan ingènua com l'universalisme dels primers il·lustrats.

En certa manera, el llibre ens recorda la visió parcial de la condició humana que va fer del romanticisme un generador de carnassa per a les tragèdies personals i col·lectives.

Ens retorna al brindis tavernari entre Keats i Lamb contra la ciència newtoniana. La mateixa reivindicació, en prosa, de la poesia com la millor eina de transmissió del coneixement –per les seves possibilitats creatives, d'aprofundiment i de relectura– suscita en el lector una tramposa però il·lustrativa tendresa paternal davant la incongruència del romanticisme fundacional. L'ajuda a comprendre perquè, com diamants en brut, els textos aplegats reparteixen els seus esclats de brillantor entre oceans de prosa tediosa.

POESIA

Matilde Llòria, *Espill d'un temps*. Pròleg de Lluís Alpera. Mateu impresores. Xàtiva, 2001.

Feria 25 anys que la poetessa Matilde Llòria (Almansa, 1912), sens dubte la degana de les lletres valencianes, no treia a la llum pública cap llibre en català. Des d'aquell *Lloc per a l'esperança*, premi Ausiàs March del 1975, la seua producció poètica (uns set llibres) havia resseguit sobretot el castellà (amb títols com *Un fulgor que se apaga*, publicat a València el 1982) i el galleg (amb títols com *Dou fe*, publicat a Ourense el 1994). Abans, Matilde Llòria havia publicat *Camino del cántico* (1949), *Aleluya* (premi València de literatura en castellà el 1952), *Altíssim regne* (premi València en català el 1965) i *Caixiña de música* (Ourense, 1971). Ara, de la mà del poeta i professor de la Universitat d'Alacant Lluís Alpera, apareix un nou llibre de la que va ser, al costat de noms ben importants de la coneguda generació dels anys 50 com ara Estellés, Fuster, Valls, Sán-

chez-Cutillas, Peris i Segarra, Bru i Vidal i Beneyto, una de les veus més significatives en llengua catalana, al costat d'altres poetesses com ara Maria Ibars, A. Rebeca Mezquita i Sofia Salvador, d'aquelles hores –i les posteriors– al País Valencià.

Educada familiarment en castellà, Llòria s'inicià en el conreu poètic en aquesta llengua durant els anys de la dura postguerra civil a València. La seua infantesa i adolescència van transcórrer principalment, a més de València, en pobles valencianoparlants com ara Moixent, la Pobla Llarga i Alzira, on va aprendre la llengua catalana a nivell oral. El català normatiu i literari el va aprendre més tard de la mà del gramàtic Carles Salvador, cosa que farà que, a partir dels anys 50, publiqui dos títols i es relacione amb els reduïts però intensos grups poètics valencians. A més, la seua trajectòria literària quedava definitivament quallada amb la seua in-

clusió a l'*Antologia de la poesia valenciana*, de Joan Fuster, el 1956. L'aprenentatge del galleg estigué fonamentat a través de dos fets ben significatius: un, que l'any 1942, en eixir el seu marit de la presó per motius polítics, es veuen obligats a exiliar-se a Ourense, on va romandre fins a l'any 1969; dos, la coneixença, durant els 27 anys en terres gallegues, d'una de les figures claus del nacionalisme literari galleg d'aleshores, Ramon Otero, que la va iniciar en l'aprenentatge de la llengua i la literatura gallegues.

POETESSA TRILINGÜE

Una poetessa, doncs, que ha publicat indistintament en castellà (set títols en total), en galleg (dos títols) i en català (tres títols) i ha volgut posar en pràctica un trilingüisme literari coordinat, amb la complexitat que comporta copsar poèticament tres sistemes verbals independents. Un fet que, si més no, té un cert ressò de vo-

luntats, de perseverances i d'aprenentatges voluntaris gens usuals des de l'òptica de qualsevol literatura.

En el present llibre Llòria desenvolupa totalment la seua preocupació cívica, tot partint de diverses i colpidores experiències tant personals com col·lectives com ara l'exili (patit durant 27 anys), les víctimes de qualsevol societat injusta i els dictadors i el seu missatge d'intolerància. Hi domina en el llibre una visió més escèptica, pertorbadora i pessimista que en altres títols anteriors, fruit d'una vida viscuda a través de circumstàncies ben sovint adverses. En aquest tot escèptic que gira entorn de "l'espill d'un temps ferit de mort" i on dominen poemes (com ara *Memòria d'un exili*, *Perills*, *Captivitat*, *Els dictadors* i *El que és i el que podria ser*) amb eixos temàtics com l'exili, la captivitat, la fam, la set, l'opressió o la desolació com a "vents malignes" que creuen la història. S'hi inclou també un crit cap a la

Reivindicació del retorn

MANEL GARCIA GRAU

consciència cívica i la perdurabilitat de la dignitat humana, ja que sempre "hi haurà camins i petjades que perduren", en poemes com *Atreviment*, *Anticipant-me a l'ombra*, *Incògnites* i *Cal consolar-se*, per exemple.

Tal com ens diu l'autor del pròleg i curador de l'edició, el poeta Lluís Alpera, Matilde Llòria ha patit, malauradament, "silenci i marginació que arriba a extrems insostenibles com ara el fet que no figure el seu nom al *Diccionari de la literatura catalana* (1979) de Molas i Massot ni al *Qui és qui...* de l'any 1991, tot i que tímidament l'esmenten la *Gran Enciclopèdia Catalana* i la *Història de la literatura catalana*, de Riquer/Comas/Molas". Un oblit que tant de bo finalitze ara amb l'edició d'aquest *Espill d'un temps*, tot un recordatori que ens retorna una de les veus més significatives de la poesia valenciana dels anys cinquanta. Em temo, però, que tindrà l'entrebanc, malauradament ineludible en aquesta voràgine del mercat editorial actual, de la poca distribució dins l'entramat comercial en català al tractar-se d'una edició, ben acurada, però, d'una editorial molt petita del País Valencià.